

Kaustbys hantverk – skicklighet, traditioner och vardagens skönhet

Hantverk hörde till vardagen

Ännu under 1900-talet kunde man i nästan varje hem i Kaustby väva, spinna, sy och tillverka hemmets textilier själv. Fårull spanns till garn, garnen färgades med natur- och fabriksfärger, och i vävstolarna växte brukstextilier, festföremål och brudens hemgift fram.

Hantverk var inte bara en nödvändighet – det var också ett sätt att uttrycka skicklighet, kreativitet och lokal identitet.

Ryamattor och raanur prydde hemmen

I Kaustby vävdes färgstarka ryamattor för högtider och som prydnad samt varma slädtäcken för vinterresor. Särskilt populära var de rikt mönstrade ryamattorna, vars garn ofta spanns och färgades hemma.

En av Kaustbys mest kända textilier är **silmikkoraanu**. Den användes som väggtextil, sängöverkast, täcke i kyrksläden samt som del av brudhimlen och högtidsbädden. I raanornas mönster återkom bland annat kors, stjärnor, sporrhjul och grankvistar. Ett kännetecken för Kaustby var byarnas egna signaturfärger, genom vilka raanans ursprung kunde identifieras.

Täkänor och vävda textilier

Från 1950-talet blev takänor populära som väggtextilier. De dubbelvävda takänorna var både skickligt utförda och slitstarka, och deras mönster framträdde som omvända färger på båda sidor av textilen.

I Kaustby vävdes också sjalar, schalar, dukar, gardiner, sängöverkast, väggtextilier och band. Många textilier tillverkades av ull och lin från den egna gården och användes av familjerna i årtionden.

Fransar och nålbundna vantar

Kaustby är också känt för sina fint handknutna fransar, som användes på lakan, dukar, gardiner och kyrkliga textilier. Traditionellt var fransarna vita eller linnéfärgade, och tillverkningen krävde tålamod och stor hantverksskicklighet.

En annan lokal specialitet är **nålbundna vantar**. De tillverkades med en stor nål av tjockt ullgarn, och hantverket lärdes ofta ut redan i barndomen.

Hemgift och hantverksskicklighet

Hantverk utgjorde en viktig del av brudens hemgift. På lakan, örngott och handdukar broderades initialer som visade vem textilierna tillhörde. Varje textil hade sitt särskilda användningsområde, och ett omsorgsfullt utfört arbete var en källa till stolthet.

Bearbetningen av ull – kardning, spinning och färgning – liksom stoppning av täcken hörde till de årliga sysslorna i många hem. Även broderitekniker som korsstyggn, vitbroderi och hardangerbroderi var vanliga och fördes vidare från generation till generation.

En levande hantverkstradition

Kaustbys hantverk berättar om en självhushållande livsstil, gedigen yrkesskicklighet och ett samhälle där kunskapen fördes vidare från de äldre till de yngre. Många traditionella tekniker lever fortfarande vidare tack vare hantverksutövare, entusiaster och hembygdsarbetet.

Varje ryamatta, raanu, frans och nålbunden vante är en del av Kaustbys kulturarv – en berättelse om händer som skapade skönhet för både vardag och fest.

Veera Paavola

Fransduk. Tillverkad av Maija-Liisa Paavola 1990.

Källa: Miia Penttilä: *Kaustisen kädentaitoperinne*.

"Livets trådar" – ryamatta. Tillverkad av Veera och Simo Paavola 1950.

Källa: Miia Penttilä: *Kaustisen kädentaitoperinne*.